

SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJAI

Viceministrei J.Jakštienei
Viceministrui V.Šilinskui

Reg. Nr. 1175
2023 01 20

DĖL UŽIMTUMO SISTEMOS ŽMONĖMS SU NEGALIA PAKEITIMŲ

Džiaugiamės Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ryžtu tobulinti užimtumo sistemą pereinant nuo socialinių įmonių prie atviros darbo rinkos sistemos, kuriant ir diegiant paslaugas, reikalingas žmonių su negalia sėkmingai integracijai į darbo rinką. Todėl siūlome didinti būtinų sėkmingai integracijai į darbo rinką paslaugų apimtį įtraukiant nevyriausybinės organizacijas, kad bendradarbiaujant su Užimtumo tarnyba būtų pasiekti maksimalūs integracijos į darbo rinką rodikliai, kuriuos užsibrėžė LR Vyriausybė.

Iš šiuo metu nedirbančių daugiau kaip 100 tūkst. darbingo amžiaus neįgaliųjų, Užimtumo tarnyboje registruojasi tik apie 20 tūkst. Įgyvendinant užimtumo ir negalios vertinimo reformą neišvengiamai daugės asmenų su negalia, kurie bus nukreipiami registruotis Užimtumo tarnyboje ir įgis „besirengiančiųjų“ statusą, kuriems integruotis dėl ilgalaikės bedarbystės bus būtinos integracinės paslaugos. Tokias paslaugas teikti ir nevyriausybinių organizacijų, kurios turi patirties ir kompetencijų įsidarbinti įgalinančių paslaugų teikimui.

Europos sąjungos ir valstybės lėšomis finansuojami projektai pagal priemonę „Socialinę atskirtį patiriančių asmenų integracija į darbo rinką“, „Alternatyvių investicijų detektoriaus“ (AID) projektas, Institucinės globos pertvarkos projektai suteikė galimybes nevyriausybiniams organizacijoms sukaupti patirtį ir žymiai pakelti kompetencijas žmonių su negalia įdarbinimo srityje ir jau šiuo metu yra apmokyti per 100 įdarbinimo specialistų, kurie sėkmingai teikia įdarbinimo paslaugas negalių turintiems žmonėms. Pavyzdžiui, vien AID projekto rėmuose paslaugos teikiamos apie 400 žmonių su negalia (bendras įsidarbinimo rodiklis viršija 40 proc.).

Užimtumo tarnyboje išaugus registruotų „besirengiančiųjų“ apimtims reikalingų integracinių į darbo rinką paslaugų apimtys taip pat išaugs. Siekiant Vyriausybės užsibrėžtų tikslų ir tvarių rezultatų žmonių su negalia užimtumo srityje tiesiog būtina panaudoti jau sukauptas nevyriausybinių organizacijų kompetencijas ir įtraukti nevyriausybines organizacijas į kuriamą paslaugų neįgaliesiems modelį. Iš kitos pusės būtina užtikrinti nuoseklius ryšius tarp nevyriausybinių organizacijų teikiamų socialinių paslaugų (soc. reabilitacijos, soc. dirbtuvių) ir užimtumo sistemos.

Negalios organizacijų, kurios ekspertiškai išmano skirtingas negalias turinčių žmonių poreikius, teikiamos paslaugos galėtų turėti daugiau sąsajų su kuriu žmonių su negalia įdarbinimo modeliu. Socialinė reabilitacija, socialinės dirbtuvės daliai žmonių su negalia galėtų būti saugus perėjimas į atvirą darbo rinką, todėl šios paslaugos taip pat turėtų tapti bendro žmonių su negalia užimtumo modelio dalimi ir įsiliesti į integracinių paslaugų užimtumui teikimą ne tik kaip „socialiniai partneriai“, bet ir kaip lygiaverčiai, finansuojami paslaugų teikėjai. Negalios NVO geba užmegzti ir palaikyti neformalų kontaktą su klientu (neįgalioju), dažnu atveju dirba su įsidarbinimo kliūtimis ir ugdo socialinius įgūdžius, atstovauja negalių turinčius žmones pristatant darbdaviams, apmoko darbdavių darbuotojus teikiant lydymąją pagalbą.

Todėl tie patys paslaugų teikėjai apsimokę ir įgiję patirties galėtų tapti ir įdarbinimo paslaugų teikėjais.

Atsižvelgiant į anksčiau išvardintas problemas bei jų sprendinius, siūlome:

1. Organizuoti paslaugų teikėjų akreditaciją

Siekiant nekonkursinio finansavimo, būtų galima akredituoti organizacijas, kurios jau turi patirtį bei apmokytus specialistus teikti integracines įsidarbinimo paslaugas.

Akredituojant būtų galima vertinti šiuos aspektus (ar kai kuriuos jų): patirtį teikiant paslaugas neįgaliesiems/patirtį užimtumo srityje/apmokytus specialistus/ organizacijos pasiektus įdarbinimo rezultatus/rekomendacijas iš finansuotojų (pvz. AID)/ paslaugų kokybės standartą (jei organizacija tokį turi).

Organizacijos, kurios iki šiol neturi patirties įdarbinant, tačiau norėtų siekti akreditacijos ateityje, galėtų pirmiausiai pilotuoti paslaugą per AID, suteikti kompetencijas savo darbuotojams ir akredituotis vėliau.

Akreditaciją galėtų suteikti UŽT ir/ar savivaldybė.

2. Užimtumo tarnyba sudaro sutartis su akredituotomis organizacijomis dėl integracinių paslaugų teikimo (rodiklių/apimčių)

Akredituotos organizacijos sudaro sutartį su vietos UŽT dėl neįgaliųjų skaičiaus per metus ir kokių negalių (pvz. psichosocialinės negalios, autistiški žmonės, judantys vežimėliais ir pan.) žmonėms turi galimybes teikti paslaugas. UŽT konsultantai informuoja klientą (su „besirengiančiojo“ statusu) apie galimybę rinktis paslaugų teikėją.

3. Klientas (su „besirengiančiojo“ statusu) renkasi paslaugų teikėją

Klientas renkasi, ar jis nori gauti atvejo vadybininko paslaugas ar integracines paslaugas iš konkrečios (dėl negalios specifikos ir teikiamų paslaugų spektro) nevyriausybines organizacijos. Tai būtų taikoma tik besirengiantiems asmenims su riboto ir vidutinio įsidarbinimo galimybėmis.

Jei asmuo renkasi integracines paslaugas su nevyriausybine organizacija, jis yra siunčiamas į organizaciją paslaugoms gauti, nevyriausybine organizacija taip pat informuojama apie atvykstantį klientą.

4. Individualus įdarbinimo planas

Integracinių paslaugų teikėjas sudaro veiksmų planą ir teikia klientui (neįgaliajam) pagalbą konsultuojant, ugdant įgūdžius, motyvuojant, ieškant darbdavių, derantis dėl darbo sąlygų pritaikymo, teikiant lydimąją pagalbą darbo vietoje. Visos grandys būtų vykdomos pagal įdarbinimo su pagalba (angl. *supported employment*) modelį. Paslaugų trukmė priklauso nuo individualaus asmens galimybių ir poreikių. Į šią paslaugų grandinę būtina įtraukti (proto ir psichikos negalei) darbinių įgūdžių įgijimą konkrečiose darbo vietose ir praktiką, tokie modeliai taikomi tikslinės grupės klientams ir kitose Europos šalyse.

Atsiradus poreikiui iš darbdavių integracinių paslaugų teikėjas bendradarbiaus su Užimtumo tarnyba dėl ADRP (subsidijų darbdaviams, darbo vietos pritaikymo ir kitų priemonių).

5. Integracinių paslaugų finansavimas

Siūloma krepšelio suma - 2000 €/už paslaugų paketą vienam klientui bei 400 € premija už asmens įdarbinimą/išsilaikymą darbo rinkoje 6 mėn. Norėdamos užsidirbti organizacijos būtų suinteresuotos siekti įdarbinimo rezultatų.

6. Ataskaitos

Integracines paslaugas teikiančios organizacijos atsiskaito akreditavusiai institucijai už įgyvendintas paslaugas sutartu būdu (pernelyg neapkraunant administracine našta). Svarbiausia ataskaitose – asmens pokyčio įvertinimas, įsidarbinimas ir tvarumas. Organizacijos matuoja pokytį, kuris apima įdarbinimo/išsilaikymo rodiklius, bet taip pat ir kitus asmens pokyčio gyvenime rodiklius. Tokius duomenis vėliau galima sisteminti ir analizuoti vertinant bendrą užimtumo ir socialinę politiką bei kaštus valstybės mastu.

Išdėstytų argumentų bei siūlymų aptarimui prašytume organizuoti susitikimą.

Lietuvos negalios organizacijų forumas
Dovilė Juodkaitė

Nacionalinis skurdo mažinimo organizacijų tinklas
Aistė Adomavičienė

Rengė: A.Adomavičienė el.paštas aiste@smtinklas.lt, J.Kuprytė el.paštas jurga@sopa.lt,
H.Varnienė henrika@lnf.lt

